

УДК

Д. О. ГЕТМАНЦЕВ

ДО ПИТАННЯ ПРО ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Аналізуються основні напрями реформування податкового законодавства з метою забезпечення справедливого балансу між правами та обов'язками (компетенцією) учасників податкових відносин, що відповідає вимогам сьогодення. Робота повинна здійснюватись у чотирьох головних напрямках: 1) запровадження механізмів захисту прав платників податків; 2) усунення неузгодженості та суперечливості податкового законодавства, що шкодить інтересам платників; 3) звуження невідповідно розширеного обсягу повноважень контролюючих органів; 4) вдосконалення інституту відповідальності за фінансові правопорушення.

Ключові слова: оподаткування, податки, платники податків, податкові відносини, податкове зобов'язання.

Гетманцев Д.А. К вопросу об основных направлениях развития налогового законодательства

Анализируются основные направления реформирования налогового законодательства с целью обеспечения справедливого баланса между правами и обязанностями (компетенцией) участников налоговых отношений, которые соответствуют современным требованиям. Работа должна осуществляться в четырех главных направлениях: 1) введение механизмов защиты прав налогоплательщиков; 2) устранение несогласованности и противоречивости налогового законодательства, которое вредит интересам плательщиков; 3) сужение неоправданно расширенного объема полномочий контролирующих органов; 4) совершенствование института ответственности за финансовые правонарушения.

Ключевые слова: налогообложение, налоги, налогоплательщики, налоговые отношения, налоговое обязательство.

Getmantsev Danylo. On the main tendencies of tax legislation development

In the article the author analyses the main tendencies of tax legislation reforming with the purpose to provide fair balance between the rights and liabilities (competence) of the participants of tax relations, that comply with the up-to-date requirements. It is necessary to pro-

vide four main tendencies: (1) implementaiton of a mechanism for the protection of the taxpayers' rights; (2) elimination of inconsistencies and contradictions of the tax legislation that prevents taxpayers' interests; (3) narrowing of unreasonably expanded scope of the authorities of controlling bodies; (4) improvement of institute of responsibility for the financial breaches.

Key words: *taxation, taxes, taxpayers, tax relations, tax liability.*

Нині питання співвідношення правового статусу управненої та зобов'язаної особи у податкових правовідносинах є одним із найактуальніших питань їх правового регулювання. Адже постійний розвиток економічних відносин робить неможливим застосування старих форм та механізмів побудови взаємовідносин платника податків та держави в особі уповноважених державних органів. У сучасних економічних реаліях однобічний диктат держави, побудований на односторонньому зобов'язанні платника сплачувати податок, та кореспондуючому йому праві держави вимагати його сплату, є неприйнятним. Держави вимушені знаходити нові, більш гнучкі та складні формули взаємовідносин із платниками податків, наділяючи їх правами та, відповідно, беручи на себе додаткові зобов'язання щодо платників податків. У загальному відносини держави та платника податків розвиваються в межах конструкції фінансово-правового зобов'язання, розробка якої в науці фінансового права триває¹.

Водночас очевидно, що чим менше зусиль законодавця присвячується забезпеченню інтересів платників податків у податкових правовідносинах, тим дедалі менше зацікавленості платники виявляють у провадженні своєї діяльності виключно в межах правового поля, що, в свою чергу, зумовлює зростання тіньового сектору економіки, завдяки чому держава недоотримує значні надходження до державного бюджету. Отже, у наділенні платників податків якомога більшим обсягом прав та створенні м'яких кліматичних умов оподаткування бізнесу, насамперед адміністрування податків, зацікавлена передусім сама держава.

Йдеться про доопрацювання чинного податкового законодавства у певних напрямках з метою закріплення чітких норм, що стосуються захисту прав та законних інтересів суб'єктів податкових відносин. Зупинимося на деяких із них.

1. Запровадження ефективних механізмів захисту прав платників.

Процедура подання податкової декларації (ст. 49 Податкового кодексу України) не має досить ефективного та чіткого механізму захисту прав платників податку в процесі подання податкової декларації, що існував до прийняття Податкового кодексу². Згідно з попереднім законодавством у разі відмови контролюючого органу в прийнятті податкової декларації, платник мав право звернутися до податкового органу із заявою в якій вказати, що декларацію відмовились прийняти, прізвище посадової особи податкової служби, яка допустила порушення, та прикласти до заяви копію податкової декларації. У такому разі декларація вважатиметься поданою³. Нині платник податку також має право оскаржити відмову в прийнятті податкової декларації, однак декларація вважатиметься поданою тільки після задоволення його скарги. Невизначеність, зумовлена великою ймовірністю незадоволення скарги платника податків у поєднанні з тривалою процедурою її розгляду, зводить нанівець ефективність процесу оскарження неприйняття податковою службою податкової звітності, перетворюючи загрозу неприйняття податкової декларації в ефективний інструмент шантажу платника з боку податківців, які мають на меті змусити платника до певної, вигідної контролюючим органам, поведінки. З огляду на зазначене, простий і зрозумілий механізм захисту інтересів

платника від зловживання контролюючого органу в процесі прийняття податкової декларації підлягає поверненню у податкове законодавство.

Процедура анулювання реєстрації платника податку на додану вартість дедалі більше стає ефективною зброєю в руках податкового органу, що подекуди прагне неправомірно збільшити відрахування до податку до державного бюджету. Водночас податківцям достатньо невеликого формального або навіть надуманого порушення з боку платника, а іноді й узагалі просто специфічного тлумачення норм чинного законодавства з боку податкового органу для прийняття рішення про анулювання реєстрації платника податку на додану вартість, що досить часто за своїми економічними наслідками може заповіяти платнику набагато більшої шкоди, навіть ніж скасування його державної реєстрації. Таке рішення завдає шкоди не тільки платнику податку на додану вартість, але і його контрагентам, податкові зобов'язання яких підлягають відповідному корегуванню. Процедура анулювання останнім часом перетворилася із механізму забезпечення повної та своєчасної сплати податку на додану вартість, якою її задумував законодавець, у черговий інструмент в арсеналі зброї податківців щодо наповнення державного бюджету за рахунок відповідних донорахувань податку, що ґрунтуються на упередженому та, по суті, незаконному рішенні податкової, яке, проте, відповідно до процедури оскарження досить проблематично змінити. Це саме стосується і процедури анулювання свідоцтва платника єдиного податку та платників інших спрощених систем оподаткування.

Досить показовим у цьому контексті є прецедент, що стався на початку цього року в Сумській області. Великий сільськогосподарський товаровиробник, що здійснює свою діяльність на території трьох районів області, недоплатив у одному з районів суму фіксованого сільськогосподарського податку в сумі 3 грн 60 коп.(!), оскільки податкова служба одного з районів неформально (усно) змусувала бухгалтерію платника сплачувати податок чітко, без переплат, попередньо погоджуючи його суму, знову ж таки усно, з податковою. Напевне, і податківці, і бухгалтер прорахувалися і сума в 3,60 грн була зарахована податковій із запізненням – у перший банківський день 2013 р., хоча списана з рахунку (прийнята банком до виконання) в останній банківський день 2012 р. Отже, якщо залишити всі емоції, податкова служба дійсно одержала формальне право на позбавлення статусу платника фіксованого податку великого сільськогосподарського підприємства та ще й з іноземним капіталом у зв'язку з виникненням у нього на один день податкового боргу в сумі 3,60 грн. Водночас в іншому районі у цього підприємства існувала переплата фіксованого податку, що безперечно покривала суму боргу, отже, податкового боргу насправді не було (це без сумніву доводиться судовою практикою з подібних справ). Так, на єдиний казначейський рахунок держава дійсно одержала грошових коштів у сумі більшій, ніж мало сплатити підприємство, однак незалежно від цього податковий борг був зафіксований з усіма наслідками, що з цього випливають.

Цікаво, чи про це йдеться в численних промовах міністра доходів і зборів щодо перетворення податкової служби в сервісну? І чим же керувалися посадовці районної Державної податкової інспекції? Інтересами держави? Навряд чи. Адже держава менш за все зацікавлена в тому, щоб її залишив великий сільськогосподарський товаровиробник з мільйонними оборотами. Інтересами бюджету? Також ні! Адже поповнення бюджету на суму 3,60 грн навряд чи допоможе збалансувати дохідну та видаткову частину державного бюджету. Йдеться, найімо-

вірніше, про викривлене розуміння податківцями інтересів служби або банальної корупцію.

Так чи інакше прийняття вочевидь не обгрунтованого та неправомірного рішення вдалося б уникнути, якби воно приймалося не органами державної податкової служби, а судом. Тому наша пропозиція полягає в тому, щоб передати вирішення питання про анулювання спеціальних статусів платників податків (платник податку на додану вартість, платник єдиного податку, фіксованого сільськогосподарського податку тощо) до компетенції адміністративного суду, рішення якого повинно прийматися за стандартною процедурою позовного провадження із обов'язковою участю платника.

Ще один досить ефективний механізм захисту інтересів платника податків полягає у внесенні відповідних змін до ст. 45 Бюджетного кодексу України⁴, згідно з якою податки та інші платежі платника вважаються зарахованими до державного бюджету з дня зарахування на єдиний казначейський рахунок. Водночас платник податків звільняється не від виконання податкового зобов'язання, а лише від відповідальності за несвоєчасне або перерахування не в повному обсязі таких податків, зборів та інших платежів до бюджетів та державних цільових фондів, включаючи нараховану пеню або штрафні санкції, якщо платіж не надійде до бюджету з вини банку (п. 129.6 Податкового кодексу України)⁵. Особливо актуальною ця проблема є в контексті фінансової кризи. Так, платник податків, подаючи відповідний платіжний документ до установи банку, не може бути певним у тому, що його зобов'язання перед бюджетом виконане навіть у разі наявності достатнього обсягу коштів на його рахунках і у разі, якщо податкова не одержить зазначені кошти від банку, вона звернеться із відповідною вимогою до платника. Це можна було спостерігати у 2008–2009 роках, коли платники змушені були сплачувати податки двічі внаслідок неплатоспроможності банківських установ. Гадається, що така норма, хоч і відповідає практиці нормативного регулювання податкових відносин у деяких країнах, є несправедливою щодо платника та підлягає відповідному корегуванню.

2. Усунення неузгодженості та суперечливості податкового законодавства, що шкодить інтересам платників.

Одним з проблемних питань, яке можна вирішити шляхом доопрацювання податкового законодавства, є невизначеність деяких норм податкового права, що із послідовністю, достойною більш раціонального застосування, не помічає законодавець. Невизначеність породжує проблему вільного, розширеного тлумачення податкового законодавства податківцями, які змушені до цього недосконалістю законодавства, що, з одного боку, в переважній кількості випадків здійснюється не на користь платників, а з іншого – породжує ще гірший за своїми наслідками прецедент вільного правозастосування. На жаль, невизначеностей та суперечностей у Податковому кодексі України досить багато. Зупинимось, для прикладу, лише на двох.

Згідно зі статтями 88, 89 Податкового кодексу право податкової застави виникає з моменту несплати у строки, визначені законодавством, суми податкового зобов'язання та не потребує письмового оформлення. Водночас згідно з п. 89.3 Податкового кодексу майно, на яке поширюється податкова застава, оформлюється актом опису. З огляду на зазначене, слід визначитись, з якого ж моменту виникає податкова застава? Адже за необхідності складення акта опису майна податкова застава в принципі не може виникати з моменту несплати податкового

зобов'язання (п. 89.1 Податкового кодексу)⁶. Вирішення зазначеної проблеми має досить важливе значення для процедури звернення стягнення податкового боргу на майно платника, адже за реалізації майна, що перебуває у податковій заставі, встановлюється спрощена процедура.

Зміни до Податкового кодексу та два листи Вищого адміністративного суду України були присвячені проблемі строків оскарження податкових повідомлень – рішень органів державної податкової служби до суду⁷. Однак проблему так і не вдалося вирішити. За буквальною тлумаченням чинного нині закону (ст. 56.18 та ст. 102 Податкового кодексу України) цей строк становить один місяць з моменту прийняття рішення або закінчення адміністративної процедури їх оскарження⁸. Допускаючи широке тлумачення податкового закону та прямо ігноруючи норму ст. 56.19 Вищого адміністративного суду України приходять до висновку про 3-річний строк на оскарження рішень податкової служби⁹. І хоча в цьому разі тлумачення здійснюється на користь платника, в історії досить часто траплялися випадки надто крутих поворотів праворозуміння, жертвами яких опинялися насамперед самі платники. Тому визначеність у такому разі є вкрай важливою.

3. Звуження не виправдано розширеного обсягу повноважень контролюючих органів.

Найяскравіше про співвідношення прав та обов'язків учасників податкових відносин може свідчити порівняння обсягу та змісту статей 16 (обов'язки платників) та 21 (обов'язки контролюючих органів), а також статей 17 (права платників) та 20 (права контролюючих органів) Податкового кодексу України. Спробуйте! Одержите максимум задоволення! Насправді, негативному сприйняттю повноважень державної податкової служби, як надто розширених, значно додає контекст інших проблем вітчизняної податкової системи, а також поширена практика зловживання своїми повноваженнями з боку самих податківців. Однак, у деяких сферах повноваження органів державної податкової служби, щедро вписані свого часу податківцями ще в проєкті Податкового кодексу для себе, дійсно підлягають обмеженню. Йдеться передусім про перевірки платників, а також про підстави витребування інформації та документів від них органами державної податкової служби. І перші, і другі можуть здійснюватись податковими органами практично безперешкодно та необмежено, що іноді використовується останніми, м'яко кажучи, не на користь утвердженню принципу справедливості у податкових відносинах. Водночас деякі повноваження органів державної податкової служби можуть бути розширені. Так, незрозуміло куди поділося право податківців звертатися до суду із позовом про визнання недійсними договорів, укладених платниками податків.

Ревізія повноважень контролюючих органів повинна здійснюватись у процесі реформування всієї системи державного фінансового контролю, яка, однак, не може здійснюватись за принципами, обраними професійним українським реформатором Сергієм Тигіпко у поданому ним законопроєкті «Про службу фінансових розслідувань України». Помічникам народного депутата слід пояснити своєму шефу, якому останнього часу, вочевидь, не талантих на якісні законодавчі ініціативи, що проста компіляція повноважень усіх існуючих правоохоронних органів у фінансовій сфері з одночасним розширенням відповідних повноважень не має нічого спільного з реформуванням системи фінансового контролю, а наділення однієї державної структури повноваженнями всіх наявних нині призведе до створення потужного державного монстра, здатного поставити під контроль всю державну машину.

На нашу думку, сутність реформи повинна полягати в оптимізації повноважень контролюючих органів, зменшенні їх кількості та відповідного тиску на бізнес. Безперечним є те, що в межах реформування системи контролюючих органів підлягає ліквідації податкова міліція з одночасною передачею повноважень до відповідних органів у структурі Міністерства внутрішніх справ.

4. Удосконалення інституту відповідальності за фінансові правопорушення.

Питання про юридичну відповідальність держави та посадових осіб, що виступають від її імені у податкових відносинах, без перебільшення назріло.

Зауважимо, що норми, що передбачають відповідальність держави вже на сьогодні представлені в ст. 200 Податкового кодексу України, згідно з п. 200.23 якої суми податку, не відшкодовані платникам протягом визначеного строку, вважаються заборгованістю бюджету з відшкодування податку на додану вартість. На суму такої заборгованості нараховується пеня на рівні 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, встановленої на момент виникнення пені, протягом строку її дії, включаючи день погашення¹⁰. Важко переоцінити наявність зазначеної норми в тексті Податкового кодексу хоча б з огляду на законодавчий прецедент закріплення на рівні Податкового кодексу складу фінансово-правового правопорушення, суб'єктом якого є держава в особі уповноваженого органу. Сама по собі зазначена норма не тільки сприяє додержанню прав та інтересів платників податків у процесі відшкодування податку на додану вартість, але, що набагато важливіше, створює передумови подальшого розвитку інституту відповідальності держави у фінансовій сфері.

Водночас однієї фінансової санкції, що застосовується за правопорушення з боку держави, вочевидь, недостатньо для належного захисту інтересів платників податків у податкових відносинах. Навіть невелика кількість існуючих обов'язків контролюючих органів, що виступають у правовідносинах від імені держави, не забезпечена фінансовими санкціями, що фактично на практиці зумовлює необ'язковість відповідних правових норм. Так, скажімо, не є зрозумілим, чому законодавець передбачає сплату пені за несвоєчасне відшкодування податку на додану вартість платнику (п. 200.23 ст. 200 Податкового кодексу), водночас відмовляючись встановити таку саму міру відповідальності за несвоєчасне повернення державою помилково та/або надміру сплачених податкових зобов'язань (ст. 43 Податкового кодексу)¹¹. Адже зазначені правовідносини є схожими за своєю економічною природою із відносинами з відшкодування податку на додану вартість, а порушення з боку держави щодо своєчасного повернення сум переплаченого податку трапляються в будь-якому випадку не менш часто, ніж щодо відшкодування податку на додану вартість. З огляду на зазначене, відповідна норма повинна знайти своє відображення в главі 11 Податкового кодексу України.

Ще одне питання, яке потребує нагального врегулювання, – відповідальність держави за порушення прав та охоронюваних законом інтересів платника податків у вигляді відшкодування заподіяних платнику податків збитків внаслідок порушення контролюючими органами норм чинного законодавства, а також бездіяльності з боку контролюючих органів. На сьогодні нормами Податкового кодексу України передбачене право платника податку на повне відшкодування збитків (шкоди), заподіяних незаконними діями (бездіяльністю) контролюючих органів (їх посадових осіб), у встановленому законом порядку¹². Водночас чинне законодавство створює достатню кількість перешкод для того, щоб зробити інститут відшкодування шкоди, заподіяної платнику контролюючими органами, практично не діючим.

Відповідно до чинного податкового закону відсутні будь-які обставини, що виключають відповідальність платника податку за вчинене правопорушення, пом'якшують або обтяжують її. Більше того, в податковому праві міцно закріпився інститут відповідальності без вини, тобто усічений склад податкового правопорушення (ст. 109 Податкового кодексу). На такий недорозвиток вітчизняного податкового закону звертали увагу дослідники навіть порівняно з російським податковим правом, де вина є невід'ємним елементом складу правопорушення. Такий дефект правового регулювання, що має своє коріння ще в адміністративно-командній системі СРСР, значно шкодить позитивному іміджу вітчизняної системи оподаткування.

Однак найбільший вплив на вдосконалення всієї системи оподаткування могло б мати введення додаткового кваліфікованого складу злочину до тексту Кримінального кодексу України. Йдеться про встановлення кримінальної відповідальності за дії (бездіяльність) посадовців контролюючих органів, що завдають майнової шкоди законним правам та інтересам платників податків. Така санкція не тільки реалізувала б принцип справедливості (адже кримінальна відповідальність уже передбачена статтями 212, 212-1 Кримінального кодексу України для платників податку), але й, що найважливіше, дисциплінувала б посадовців державної податкової служби, виступаючи дієвим запобіжником перевищення та зловживання ними своїми повноваженнями¹³. Водночас об'єктивна сторона злочину могла прямо в тексті кримінального закону передбачати певні особливо небезпечні діяння податківців, що заподіюють значної шкоди охоронюваним законом інтересам платників податків.

У окремому матеріалі, безперечно, не можна розкрити всі деталі та напрями вкрай необхідного нині вдосконалення податкового законодавства. Тому ми звернули увагу лише на деякі з них. Водночас зазначимо, що податкове законодавство України, попри всі нарікання, являє собою в цілому досить непоганий правовий матеріал, якість якого багато в чому нівелюється підходами до його застосування у практиці щоденної роботи контролюючих органів. Безперечно, будь-які зміни до законодавства не здатні істотно вплинути на рівень вітчизняної податкової системи, якщо в її основі лежатиме не принцип законності, а напівофіційні вказівки та розпорядження керівництва, засновані на принципах політичної та бюджетної доцільності. На жаль, попри заяви керівництва податкового відомства та його окремі вдалі дії з пом'якшення репресивного характеру податкової політики держави, вжиті в 2012 р., міцно вкорінені у відомстві підходи досі не вдалося змінити.

1. *Гетманцев Д.О.* Фінансово-правове зобов'язання як окрема категорія фінансово-господарського права: монографія / Гетманцев Д.О. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – С. 209-210.
2. *Податковий кодекс України, №2755-VII від 02.12.2010 року // ВВР України.* – 2011. – № 13-17 (зі змінами). – Гл.2. 3. *Закон України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетними та державними цільовими фондами», №2181-III від 21.12.2000 року // ВВР України – 2001. – №10 (втратив чинність) – Ст. 4.*
4. *Бюджетний кодекс України, №2456-VI від 08.07.2010 року // ВВР України – 2010. – №50-51 (зі змінами) – Ст. 45.* 5. *Податковий кодекс України, №2755-VII від 02.12.2010 року // ВВР України.* – 2011. – № 13-17 (зі змінами). – Гл.12. 6. *Податковий кодекс України, №2755-VII від 02.12.2010 року // ВВР України.* – 2011. – №13-17 (зі змінами). – Гл.9. 7. *Лист Вищого адміністративного суду України, щодо строків звернення до суду у справах, що виникають із податкових відносин у сфері погашення податкового боргу,*

№1017/11/13-12, від 04.04.2012 року. **8.** *Податковий кодекс України, №2755-VII від 02.12.2010 року // ВВР України. – 2011. – №13-17 (зі змінами). – Гл.4-9.* **9.** *Інформаційний лист Вищого адміністративного суду України: Щодо строків оскарження рішення контролюючого органу про нарахування грошового зобов'язання, № 1935/11/13-11 від 01.11.2011 року.* **10.** *Податковий кодекс України, № 2755-VII від 02.12.2010 року // ВВР України. – 2011. – № 13-17 (зі змінами). – Гл.12.* **11.** *Податковий кодекс України, №2755-VII від 02.12.2010 року// ВВР України. – 2011. – №13-17 (зі змінами). – Гл.1, 12.* **12.** *Податковий кодекс України, №2755-VII від 02.12.2010 року// ВВР України. – 2011. – № 13-17 (зі змінами). – Гл. 2.* **13.** *Кримінальний кодекс України, № 2341-III від 05.04.2001 року // ВВР України – 2001. – № 25-26 (зі змінами). – Ст. 212.*

УДК 342.52

В. В. АНТОНЕНКО

ЩОДО ДЕЯКИХ ПИТАНЬ ПРЕДСТАВЛЕННЯ ПРОЕКТУ ЗАКОНУ ПРО ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ НА НАСТУПНИЙ РІК У ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ

Досліджено процедуру представлення проекту закону про Державний бюджет України, розгляду проекту та прийняття закону про Державний бюджет України; проаналізовано роль Верховної Ради України у бюджетному процесі на стадії розгляду та прийняття закону про Державний бюджет України.

Ключові слова: бюджетний процес, Державний бюджет України.

Антоненко В.В. О некоторых вопросах представления проекта Закона о Государственном бюджете Украины на следующий год в Верховной Раде Украины
Исследована процедура представления проекта закона о Государственном бюджете Украины, рассмотрения проекта и принятия закона о Государственном бюджете Украины; проанализирована роль Верховной Рады Украины в бюджетном процессе на стадии рассмотрения проекта и принятия закона о Государственном бюджете Украины.

Ключевые слова: бюджетный процесс, Государственный бюджет Украины.

Antonenko Vladislav. About presentation of the Draft law on state budget for the next year in Verkhovna Rada of Ukraine

Investigational procedure of presentation of project of law on the State budget of Ukraine, consideration of project and passing an act about the State budget of Ukraine; the role of Verkhovna Rada of Ukraine is analysed in a budgetary process on the stage of consideration and passing an act about the State budget of Ukraine.

Key words: budgetary process, State budget of Ukraine.

Перебування проекту бюджету у Верховній Раді України законодавчо закріплено Бюджетним кодексом України та має назву окремої стадії бюджетного процесу «розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет)»¹. Розгляд проекту бюджету в парламенті заснований на загальних правилах законодавчого процесу, проте має свої особливості,

---

© АНТОНЕНКО Владислав Володимирович – здобувач Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України